Іван Рогач — від Карпатської України до Бабиного Яру: життя, присвячене Україні

Віктор БЕДЬ
Голова Всеукраїнського товариства
борців за незалежність України у XX столітті

м. Ужгород
29 травня 2026 р.

29 травня 2026 року виповнюється 112 років від дня народження Івана Андрійовича Рогача — одного з визначних діячів українського національно-визвольного руху першої половини XX століття, журналіста, публіциста, політичного діяча, члена Організації Українських Націоналістів, секретаря Президента Карпатської України Августина Волошина та головного редактора газети «Українське слово».

Його життєвий шлях став прикладом служіння українській національній ідеї, боротьби за незалежність України та жертовності в ім’я свободи української нації.

Формування українського патріота

Іван Рогач народився 29 травня 1914 року у селищі Великий Березний на Закарпатті в багатодітній українській родині. Атмосфера працьовитості, поваги до освіти та національних традицій суттєво вплинула на формування його світогляду.

Навчаючись у Мукачівській торговельній академії, а згодом у Львові, Пряшеві та Оломоуці, він активно долучився до українського громадського життя. Важливу роль у його становленні відіграла участь у молодіжному русі «Пласт», де остаточно сформувалися його патріотичні переконання та усвідомлення власної української ідентичності.

У часи, коли на Закарпатті у 1920-х – 1930-х рр. активно діяли різні політичні течії та ідеологічні впливи, Іван Рогач свідомо обрав шлях служіння українській національній справі.

У боротьбі за Карпатську Україну

Особливе місце в житті Івана Рогача посідає період становлення Карпатської України (1938/1939 – 1944).

У другій половині 1930-х років він став одним із активних діячів українського руху на Закарпатті, брав участь у створенні та діяльності Організації Народної Оборони «Карпатська Січ», був членом Головної Команди та військовим писарем цього формування.

Завдяки своїм організаційним здібностям і політичній активності Іван Рогач став одним із найближчих співробітників Президента Карпатської України Августина Волошина, виконуючи обов’язки його секретаря.

У драматичні дні березня 1939 року він належав до тих молодих українських патріотів, які намагалися захистити незалежність Карпатської України від зовнішньої агресії та окупації пронацистського режиму Королівства Угорщини на чолі з регентом Міклошем Горті.

Поразка та окупація у березні – червні 1939 року Карпатської України не зламала його духу. Навпаки, вона лише зміцнила переконання в необхідності подальшої боротьби за українську державність.

Журналістика як зброя національного спротиву

Після окупації Карпатської України пронацистським угорським окупаційним режимом Іван Рогач продовжив діяльність у лавах українського національного визвольного руху.

У 1941 році він очолив газету «Українське слово» у Києві — одне з найвпливовіших українських періодичних видань того часу.

Під його керівництвом газета стала не лише джерелом інформації, але й важливим осередком українського культурного та інтелектуального життя. На її сторінках друкувалися відомі українські письменники, журналісти, науковці та громадські діячі.

Разом із газетою виходили літературно-мистецький тижневик «Літаври» та інформаційне видання «Останні вісті», які відігравали значну роль у розвитку української культури та національної свідомості.

Саме українське слово стало для Івана Рогача ще одним фронтом боротьби за майбутнє України.

Мученицька смерть у Бабиному Яру

Українська державницька позиція та активна національна діяльність стали причиною переслідування Івана Рогача німецько-нацистським окупаційним режимом Третього Рейху.

У лютому 1942 року він був заарештований гестапо разом із багатьма представниками українського національного визвольного руху.

18 лютого 1942 року Івана Рогача розстріляли в урочищі Бабин Яр у Києві. Разом із ним загинула його сестра Ганна Рогач та інші українські патріоти, які відстоювали право української нації на власне національне життя.

Таким чином він став однією з численних жертв німецько-нацистського терору проти українського національного руху у роки Другої світової війни.

Символічно й трагічно, що переслідування родини Рогачів не завершилися зі стратою Івана Рогача та його сестри Ганни Рогач від рук німецько-нацистського окупаційного режиму. Уже в повоєнний період жертвою політичних репресій московського комуністично-радянського окупаційного режиму Союзу РСР став і молодший брат Івана Рогача — Василь Андрійович Рогач. У 1948 році, будучи учнем середньої школи, він був засуджений Особливою нарадою при Міністерстві державної безпеки СРСР до десяти років позбавлення волі за політичними мотивами, а згодом реабілітований.

Цей факт засвідчує, що родина Рогачів, як і мільйони інших українців, стала жертвою кількох тоталітарних та окупаційних режимів XX століття, зокрема пронацистського режиму Королівства Угорщини, німецько-нацистського режиму Третього Рейху та комуністичного режиму Союзу РСР. Доля цієї закарпатської української родини є промовистим свідченням того, що українські патріоти, державники та борці за свободу України в різні періоди XX століття зазнавали переслідувань, репресій, ув'язнення та фізичного знищення з боку не лише цих, а й інших чужинських режимів та

окупаційних систем, які панували на українських землях і не сприймали прагнення українського народу до свободи, національної гідності, самобутності та власної державності.

Значення постаті Івана Рогача сьогодні

Сьогодні ім’я Івана Рогача належить до плеяди тих українців, які своєю діяльністю наближали відновлення незалежної Української держави.

Він належав до покоління, яке не обмежувалося словами чи деклараціями, а було готове жертвувати власним життям заради свободи свого народу.

Особливо важливим є його приклад для сучасної України, яка вже понад десятиліття веде боротьбу проти російської агресії та відстоює право на власне незалежне існування.

Його життя переконливо засвідчує, що боротьба за державність відбувається не лише на полі бою, але й у сфері культури, освіти, журналістики, громадської діяльності та захисту національної ідентичності.

Післяслово

Іван Рогач належить до тих видатних синів Українського Закарпаття, які залишили помітний слід в історії українського визвольного руху.

Він був журналістом і державником, громадським діячем і патріотом, людиною слова і людиною чину.

Його життєвий шлях став символом відданості Україні, а мученицька смерть у Бабиному Яру — свідченням ціни, яку українці неодноразово платили за право бути вільним народом на власній землі.

Пам’ять про Івана Рогача залишається важливою складовою історичної пам’яті української нації та духовним дороговказом для нових поколінь борців за свободу і незалежність України.